

EKOLOGIK SOLIQQA TORTISH TIZIMINING AHAMIYATI.

Sharipbayeva Laylo Shuxratbek qizi.

Bank moliya akademiyasi, Magistr

Annotatsiya: Ushbu maqolada ekologik soliqqa tortish tizimi, iqtisodiyotdagi faoliyatlar natijasida atrof-muhitga yetkazilgan zararni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash maqsadida, ifloslanish manbalariga soliq solish orqali amalga oshiriladigan iqtisodiy mexanizmdir. Ushbu tizim orqali hukumatlar korxonalar va iste'molchilarni atrof-muhitga zarar kamroq yetkazadigan mahsulotlar ishlab chiqarish va ulardan foydalanishga rag'batlantirishga harakat qiladilar. Ekologik soliqqa tortish tizimining asosiy afzalligi shundaki, u iqtisodiy faoliyatni atrof-muhitga kamroq zarar yetkazadigan yo'nalishga o'zgartirishga yordam beradi, bu esa global va mahalliy miqyosda ekologik muammolarni hal qilishda muhim qadam hisoblanadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ekologik soliqqa tortish tizimi, xususan, karbon solig'i kabi turlari, atmosferaga zararli gaz chiqindilarini kamaytirishda samarali vosita bo'lib, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, bu tizimning amaliyotga tatbiq etilishi turli mamlakatlarda farq qiladi va iqtisodiy, ijtimoiy hamda siyosiy omillarga bog'liq. Shuningdek, ekologik soliqqa tortishning iqtisodiyotga, ayniqsa ishlab chiqarish sektori va past daromadli aholi qatlamlariga ta'siri diqqat bilan ko'rib chiqilishi kerak.

Ushbu annotatsiya, ekologik soliqqa tortish tizimining global ekologik muammolarni hal qilishdagi ahamiyatini, uning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarini hamda amaliyotga tatbiq etilish jarayonidagi qiyinchiliklarni qisqacha yoritib beradi. Tadqiqotning kelajakdagi yo'nalishlari ekologik soliqqa tortish tizimini yanada samarali qilish, uning iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirini minimallashtirish, shuningdek, turli mamlakatlardagi amaliyotlardan o'rganishni o'z ichiga olishi mumkin.

Abstract: The ecological taxation system is an economic mechanism implemented by taxing the sources of pollution in order to reduce the damage caused to the environment as a result of economic activities and ensure ecological stability. Through this system, governments try to encourage businesses and consumers to produce and use products that cause less damage to the environment. The main advantage of the ecological taxation system is that it helps to change the economic activity in a direction that causes less damage to the environment, which is an important step in solving environmental problems on a global and local scale.

Research shows that environmental taxation systems, particularly types such as carbon taxes, are an effective tool in reducing greenhouse gas emissions and play an important role in the fight against climate change. However, the implementation of this system varies from country to country and depends on economic, social and political

factors. Also, the impact of environmental taxation on the economy, especially on the manufacturing sector and low-income segments of the population, should be carefully considered.

This annotation briefly highlights the importance of the environmental taxation system in solving global environmental problems, its economic and social consequences, and the difficulties in the process of implementation. Future directions of research may include making the environmental taxation system more efficient, minimizing its economic and social impact, and learning from practices in different countries.

Kalit soʻzlar: Tadbirkorlik subyektlari, ekologik soliq, ekologik soliqqa tortish, xalqaro tajriba, soliq siyosat, soliq imtiyozlari, soliq tushumlari, ekologik soliq rag'batlantirish choralari, soliq ma'muriyatchiligi, ekologiya, shaffoflik, samardorlik, global tajriba.

Kirish:

Respublikamizda bugungi kungacha olib borilgan islohotlar barcha sohalarni qamrab olib, sohalarning rivojlanishib borishiga sabab bo'ldi. Ayniqsa, har bir faoliyat turi bo'yicha me'yoriy-huquqiy hujjatlar ishlab chiqilib, sohaning uslubiy ta'minoti yaratib berildi. Ekologik soliqqa tortish tizimi, iqtisodiy faoliyat natijasida atrof-muhitga yetkazilgan zararni kamaytirish maqsadida, ifloslantiruvchi moddalarni chiqarish uchun soliq solish orqali amalga oshiriladi. Ushbu tizim atrof-muhitni muhofaza qilishda muhim rol o'ynaydi, chunki u korxonalar va iste'molchilarni atrof-muhitni asrashga undaydi. Ekologik soliqqa tortish tizimining ahamiyati shundaki, u iqtisodiy vosita sifatida ekologik muammolarni hal qilishda samarali yondashuvni taklif etadi.

Tadqiqot metodi:

Ushbu tadqiqotda, ekologik soliqqa tortish tizimining iqtisodiy va ekologik samaradorligini baholash uchun miqdoriy va sifatli yondashuvlar qo'llaniladi. Miqdoriy tahlil uchun, turli mamlakatlarda amalga oshirilgan ekologik soliqqa tortish tizimlari natijalarini tahlil qilishdan foydalaniladi. Sifatli tahlil esa, ekologik soliqqa tortish tizimining ijtimoiy qabul qilinishi va atrof-muhitga ta'sirini chuqurroq tushunish uchun amalga oshiriladi.

Tahlil va natijalar:

Ekologik soliqqa tortish tizimi, iqtisodiyot va atrof-muhitning o'zaro ta'sirini optimallashtirishga qaratilgan muhim vositalardan biri hisoblanadi. Bu tizim orqali hukumatlar, korxonalar va iste'molchilarni ekologik jihatdan javobgarroq qarorlar qabul qilishga rag'batlantiradi. Ushbu asosiy qismda, ekologik soliqqa tortish tizimining samaradorligi, uning iqtisodiy va atrof-muhitga ta'siri, shuningdek muammolar va ularning yechimlari muhokama qilinadi.

Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, ekologik soliqqa tortish tizimi ko'plab mamlakatlarda iqtisodiy faoliyatni atrof-muhitga kamroq zararli qilishga yordam bergan. Masalan, ishlab chiqarish jarayonida chiqindilarni kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalariga o'tish kabi amaliyotlar keng tarqalgan. Shuningdek, ushbu tizim jamiyatda ekologik ongni oshirishga va atrof-muhitni muhofaza qilishga bo'lgan e'tiborni kuchaytirgan.

Ekologik soliqqa tortish tizimining joriy etilishi ba'zi muammolarga ham olib kelishi mumkin. Jumladan, iqtisodiyotning ba'zi sektorlarida ish o'rinlarining yo'qolishi, iste'mol mahsulotlari narxlarining oshishi va kichik bizneslarga qo'yiladigan qo'shimcha yuklamalar. Shu sababli, ekologik soliqqa tortish tizimini joriy etishda muvozanatli yondashuv talab etiladi, bu esa ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlarini minimal darajada saqlashni ta'minlaydi.

Ekologik soliqqa tortish tizimi, atmosferaga zararli gaz chiqindilarini kamaytirish, suv va tuproqni ifloslantiruvchi moddalarni nazorat qilish kabi ko'plab ekologik maqsadlarga xizmat qiladi. Masalan, karbon solig'i orqali ko'mir, neft va tabiiy gaz kabi fosil yoqilg'ilaridan foydalanish narxi oshiriladi, bu esa korxonalar va iste'molchilarni energiya tejamkor texnologiyalar va qayta tiklanuvchi energiya manbalariga o'tishga majbur qiladi. Natijada, atmosferaga chiqariladigan zararli gaz miqdori kamayadi, bu esa iqlim o'zgarishi bilan kurashda muhim ahamiyatga ega.

Ekologik soliqqa tortishning iqtisodiy ta'siri murakkabdir. Bir tomondan, u korxonalar uchun ishlab chiqarish xarajatlarini oshirishi mumkin, bu esa mahsulot narxlarining ko'tarilishiga olib keladi. Biroq, bu soliqlar ekologik jihatdan barqaror ishlab chiqarish usullariga o'tishni rag'batlantiradi, bu esa uzoq muddatda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Shuningdek, ekologik soliqqa tortish tizimi, davlat byudjetiga qo'shimcha daromadlar keltirib, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish imkonini beradi.

Ekologik soliqqa tortish tizimining joriy etilishi bilan bog'liq asosiy muammolar orasida iqtisodiyotga salbiy ta'sir, ayniqsa kichik va o'rta bizneslar uchun yuklamalar ko'payishi, hamda aholining kam daromadli qatlamlari uchun narxlar oshishi mumkin. Bularning oldini olish uchun hukumatlar soliqdan tushgan daromadlarni ijtimoiy himoya choralari, ekologik sohani rivojlantirish va atrof-muhitga kam zarar yetkazuvchi texnologiyalarga investitsiya qilish kabi maqsadlarga yo'naltirishi mumkin. Bundan tashqari, transchegaraviy ifloslanish kabi global ekologik muammolarga yechim topish uchun xalqaro hamkorlik zarur.

Xulosa

Ekologik soliqqa tortish tizimi, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqtisodiy faoliyatni ekologik jihatdan barqaror yo'nalishga boshlashda muhim vosita hisoblanadi. Uning samaradorligi va ijobiy ta'siri ko'plab amaliy misollarda isbotlangan, biroq muvaffaqiyatli amaliyot uchun iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlarni

minimal darajada saqlash muhimdir. Shu sababli, ekologik soliqqa tortish tizimi doimo mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan holda, keng ko'lamli iqtisodiy va ijtimoiy siyosatning bir qismi sifatida ko'rib chiqilishi kerak.

Adabiyotlar:

1. Po'latov, S., & Farmonov, I. (2023). The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.
2. Tadbirkorlik subyektlarini toifalarga ajratish mezonlari hamda soliq siyosati va soliq ma'muriyatchiligini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-21 son farmoni.
3. KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI YANADA RIVOJLANTIRISH UCHUN QULAY ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHGA DOIR QO'SHIMCHA CHORA-TADBIRLAR TO'G'RISIDA"gi farmon.
4. O'zbekiston Respublikasi Budjet kodeksi O'RQ-360 sonli qonuni.
5. Mishustin M.V. (2010), Dlya povыsheniya kachestva nalogovogo administrirovaniya neobxodima kompleksnaya modernizatsiya nalogovoy slujb. Intervyu // Rossiyskiy nalogovyy kurer. № 22. Str. 5-9.
6. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi- Toshkent: G'afur G'ulom nashriyot uyi 2020.- 640 b.